

E szerint 1000 db kiszedéséhez 1·83 napszám. A gléditsia nagy tüskéi miatt nehezen kezelhető levén, más fajú csemeték kiszedéséhez kevesebb napszám fog kelleni; eddig azonban erre nézve megfigyeléseim nincsenek.

Ezzel bezárom a homokra vonatkozó közleményemet, azon reményben, hogy erdészeink, kiknek folyton van alkalmuk ily adatok gyűjtésére, szintén szorgalmasan össze fogják gyűjteni a hazánk különféle viszonyaira s népességére vonatkozó adatokat, hogy így erdősítéseinkre nézve viszonyainknak megfelelő segédtablázatot lehessen összeállítani.

Az adatok gyűjtésére különösen alkalmas a műszaki segédszemélyzet, mint a mely a munkásokkal legközvetlenebbül érintkezik s igen fogok örvideni, ha ezen intézetből oly erdőőrök kerülendnek ki, kik kellő vezetés mellett, e munkára hajlammal bírnak. Részemről nem mulasztom el a gyűjtés- és kiszámítás módját velük megismertetni s így jövődöbeli erdészeiktől függ, hogy e téren tovább haladjanak.

Lehet-e helye luczfenyveseinkben a szállaló gazdaságnak?

Irta: Lesenyi Ferencz, m. kir. erdész.

A szállalás kérdésével sokat foglalkozott már az erdészeti irodalom. Voltak, a kik egészen elítélték és voltak, a kik koronként pártját fogták. Az elsők a szabályosan beosztott, rendezett vágásos gazdaságot tekintették eszményképnek, nem csoda tehát, ha a szállalást, mely a normalis erdőnek éppen ellentétére vezet, egészen elítélték s jogosultságát is csak kivételes körülmények között, annyiban ismerték el, a mennyiben a vágásos gazdaságra való átmenetnél alkalmazását kikerülni nem lehetett. Sőt azok, a kik védelmére keltek,

sem indultak ki alapjában véve más álláspontból, de hivatkoztak arra, hogy a szállalásnak sok oly előnye van, mely figyelmet érdemel s vitatták, hogy sokféle körülmények között opportunitásból továbbra is fentartandó a gazdálkodásnak ezen látszólagos primitív módja.

Ujabb időben már egészen más szint öltött a kérdés. Mióta Gayer „Der Waldbau“ című nagy munkájában az erdőtenyésztés ideális céljául a zavartalan természet által teremtett erdőállapot elérését jelölte ki, hivei többé nem a primitív erdőpusztítás módjának tekintik a szállalást, hanem annak a legfinomabb és legokoszerűbb műveletnek, melylyel a kitüzött célt egyedül és legtökéletesebben lehet elérni. Határozottan állást foglalnak tehát mellette s megfelelőnek mondják még a luczfenyőre nézve is, melynél eddig egészen elítélték.

E széles mederben folyó vitába én természetesen nem elegyedhetem bele, de úgy hiszem nem végzek teljesen felesleges munkát, ha közvetlen tapasztalataim alapján felemlitek néhány adatot, melyek szerény véleményem szerint szintén bizonyítékul szolgálhatnak arra, hogy a lúczfenyvesekben is veszély nélkül lehet alkalmazni a szállalást.

Midőn a szászsebesi m. kir. erdőhivatal kerületében szolgáltam, egy oly erdőgondnokság volt kezelésemre bizva, melynek egy része Sinna, volt katonai határőri község határán terül el. Az erdő, melyből többnyire elkülönített tiszta állabokban 6340 k. holdat a luczfenyő, 4320 k. holdat a bükk és 200 k. holdat a tölgy foglal el, a déli Kárpátok éjszaki kiágazásain terül el; legmagasabb hegycsúcsai 1400—1650 m magasságig emelkednek, minélfogva a magas hegység jellegével bír.

A volt határőrök ezen egész erdőben szolgálmi joggal bírnak, melyek a tűzi-, épület- és műfa használaton kívül a legeltetésre is kiterjednek, sőt egyes szolgálatom jogosultak

ezelőtt mintegy 70 évvel 19 egyszerű vizifűrész építtettek a Dobra patakán s minden fűrész után 100—100 drb fenyő rönkö termelésére és felhasználására is engedélyt nyertek.

Mig a határőri intézmény fennállott, a lakosok használata csupán saját faszükségletök fedezésére szorítkozott, s tüzifájukat ellenőrzés mellett a vágható állabokból szállalva termelték s hasonlóképp csupán saját szükségletökre termeltek az említett fűrészeken is deszkát és más anyagokat, a nélkül, hogy kereskedési czélokra valamit kihasználtak volna. Ezt annyival kevésbé teheték, mert folyton katonai szolgálatban állván, fareskedésre nem igen volt idejük.

Más fordulatot vett azonban a dolog, midőn 1852-ben a határőri intézmény megszüntettetett.

A katonai fegyelem alatt álló nép előbbi megszokott foglalkozásától felmentve, mint féke vesztett ár esett neki az erdőnek, és azt ott, a hol czéljainak megfelelő törzseket talált, mindenütt kiméletlenül pusztítani kezdte. Most már nem szorítkozott többé saját szükségletének kielégítésére, hanem hozzálatott az üzérkedéshez is. E pusztítás megakadályozására, az erdőkincstárnak, mint volt földesurnak a felette bonyodalmas jogi viszonyok miatt, kevés eszköz állott rendelkezésére, a viszás állapot megszüntetését tehát békés kiegyezkedés útján kísértette meg, törekvése azonban hajótörést szenvedett s így nem maradt más hátra, mint megindítani a hosszadalmas birtokrendezési pert.

Az erdő természetesen ezen idő óta sem részesül kiméletben, s főként a luczosok vannak újabb időben kiteve a pusztításnak, mivel a jogosultak főleg ezekből veszik ki az épületi- és műfát, melyet megbárdolva, vagy rönkö alakban a község felé vezető szekér utakhoz és a völgyekben lévő fűrészekhez vontatnak, vagy drániczát és szőlőkarót készítve belőle, lóháton a legfélreesőbb helyekről is kiszállítják.

Mindezekből könnyen elképzelhető, hogy ez az erdő, mely ilyen szolgalmakkal van terhelve, nem egyéb, mint egy rendezetlenül szállalt vágás, melyben a kihasználás az egész területen egyszerre történik.

A korosztályok mindenfelé vegyesen állanak egymás mellett, az egész erdőhézagos, kellő zárlattal sehol sem bir. És mindamellett azt állíthatom, hogy bár a délnyugatról jövő veszélyes szelek igen gyakran látogatják a környéket, eddig sem nagyobb mérvű széltörések, sem a széltörések nyomában járó rovarkárosítások nem fordultak elő benne.

E körülménynek, véleményem szerint, nem lehet más a magyarázata, mint az, hogy szállaló vágásban felnöve, még a luczfenyő törzsek is ellentállani képesek a szélnek, mivel az ilyen hézagos állabok egyedeinél egyrészt a gyökérképződés, mely a korona kifejlődésével mindég lépést tart, sokkal erősebb, mint a zárt erdőben felnötteknél, másrészt a téresebb állásban nőtt törzsek koronája is inkább lenyúlik a törzsön, s így a szél ingatása nem oly nagy, mintha a korona csak a csúcs körül fejlődik ki. A téresebb állásban felnőtt törzsek ezért jobban ellentállanak a szélnek, mert az ingási emeltyű erőpontja inkább az alsó részre esik. Azután egy és ugyanazon területen különféle korosztályok fordulván elő egymás mellett, az egész erdő mintegy hullámos alakot vesz fel, melyen a szél ereje lassan-lassan megtörik.

A mi a szúpusztítást illeti, az ettől való félelemre csakugyan elég okot szolgáltatott az előbb ecsetelt hihasználási mód, mert a jogosultak, mint könnyen ellehet képzelní, csupán a tőzsek alsó részét dolgozzák fel, 1—2 drb 4 méteres rönköt fűrészelvén ki belőle; a felső részeket ellenben hán-tatlanul a földön hagyják, melyekbe aztán a szú természetesen azonnal belefészkelődik. S mindamellett e tekintetben is állit-hatom, hogy a szú évek hosszu során át egyszer sem szaporo-

dott el oly mértékben, hogy az álló fákra nézve is veszélyessé válhatott volna, mit én megint annak tulajdonítok, hogy ezen legsekélyebb gyökérrzettel bíró fanem is szállaló üzemben kezelve, jól ellent tud állni a szélnek, s mindenesetre sokkal jobban, mintha zárt állabokban nő fel. A szú mindenesetre oly erdőben szaporodik el leginkább, melyben sok, szél által kidöntött és megingatott beteges törzs van. Az előbb leirt szállaló vágásban ugyszólva, minden törzsnek küzdeni kellett már kora ifjuságától kezdve az idő viszontagságaival, s e küzdelemben megerősödve, mindenik szép, erős és egészséges fává fejlődött, melyet a szú sem támadhat meg oly mérvben, hogy bántalmával az egész erdőre veszélyessé válhatnék.

Nézetem szerint tehát a széltörés és rovarpusztítás veszélye nem lehet elég ok a szállaló gazdaság elítélésére lucfenyveseinkben. Sőt a felujtás sem mutat fel elriasztó nehézségeket. Az én példám, a fenebb leirt sinnai erdő, legalább ezt bizonyítja. A felujtás itt — mint gondolni lehet — kizárólag a természetre volt bízva, mert hisz az egész erdőt a szolgalmányosok használván, mesterséges erdősitésről szó sem lehetett. A mint ugyanis egyes törzsek kiszedettek, a hézagok magoktól bevetődtek s most fiatal serdénnyel a talaj elég sűrűen van ellepve, sőt helyenként, a hol az erdő jobban megritkított, vagy kisebb tisztások keletkeztek, szép növekvésű fiatalos részleteket is lehet látni.

Ez az eredmény természetesen annak köszönhető, hogy a téresebb állásban felnőtt fák gyakrabban és bővebben teremnek magot, úgy hogy némi magtermés minden évben van, átlagosan pedig minden 4-ik évben bő magtermés áll be, mely a megelőző évek hiányait is bőven pótolja. A talaj a mérsékelt beárnyalás folytán üde, a kikelő csemeték gyorsan megerősödnek benne s legnagyobb veszedelmektől, a gyomoktól sem szenvednek sokat.

A legeltetés ugyan igen sokat árt a fejlődő csemetéknek, de ha az egyenként elszórva álló példányok áldozatul is esnek, a felujulás, ott legalább, hol a legelő marha nem túlságos számban lepi el az erdőt, mégis sikerül, mert a nagyobb hézagokban és tisztásokban ievő csoportokból idővel kinőnek az erősebbek a marha szája alul.

A sinnai erdőben vannak nagyobb erdőtisztások is, melyek az erdőkárosítók és pásztorok vétkes gondatlansága, vagy rossz akarata következtében támadt tűz által keletkeztek, de ezeket is beveti lassanként a szomszédos állabokból szél által odahordott mag s ha csak némileg is megkiméltetnek a legeltetéstől, szép serdény keletkezik rajtuk.

Mindezen észleletek tehát arra mutatnak, hogy a szállaló vágást a luczfenyvesekből nincs miért kizárnunk, s ha más körülmények, különösen a szállítási viszonyok nem utalnak a tarvágásos gazdaságra, bátran alkalmazhatjuk azt, a nélkül, hogy széltörésektől vagy szúpusztításoktól kellene tartanunk, avagy a felujításoknál rendkívüli nehézségekbe ütköznénk.

Félreértések kikerülése végett megjegyzem azonban, hogy az egyenlő koru, idősebb és sűrű zárlatu állabokba én is veszélyesnek tartanám egyszerre bevinni a szálalást. Ilyen állabok sekély gyökérzetű törzsei mindenesetre áldozatul esnének az első nagyobb viharoknak. A vegyes koru, ős jellegű luczokban azonban és a fiatalabb erdőkben, ha ezek a szállalás kezdetéig megfelelően előkészítettnek, mi veszedelemtől sem kell tartani.

Az az erdő, melyről fennebb szólottam, valószínűleg ős állapotban volt még, midőn a nép megkezdte benne a szálalást. Innen van, hogy máskülönben pusztításnak nevezhető gazdálkodásuk sem járt oly következményekkel, melyet ne lehetne helyre hozni.